

LITUANIAN CULTURAL FRIENDS ASSOCIATION
LITHUANIAN PEOPLE'S CULTURE CENTER

ANKETA RENKANTIEMS MEDŽIAGĄ APIE ŠOKIUS, RATELIUS IR ŽAIDIMUS
PAPROČIUOSE

Žinios apie pateikėją : pavardė (dabartinė ir mergautinė),
vardas, tévo vardas,gimimo data ir vieta,gyvenamoji vieta (dabar-
tinė ir ankstesnės),adresas.

Užrašė, data.

Prašytume atsakant į kiekvieną klausimą atkreipti dėmesį ir
aiškiai nurodyti,kokioje vietovėje ir iki kada gyvavo minimi da-
lykai papročiuose.Kaip ir kodėl jie pasitraukė iš papiročių? Ko
kiuose aplinkiniuose kaimuose jie dar buvo žinomi? Ar pateikėjas
pasakoja savo patirtį,ar kitų žmonių atsiminimus?

I

Bendrieji klausimai

1.Kokia šokėja buvo laikoma gera (šoka lengvai,grakščiai,ne
pilna pėda,o ant pirštų,daug moka šokių ir t.t.) ? Kuo išsiskyrė
geri šokėjai vyrai(lengvai,amagiai suka,nelipa ant kojų ir pan.)?
Ar vyrai daugiau, nei merginos ,šokdavo pilna pėda,trepsėdavo,
kraipydavo kojas,spardydavosi?

2.Kas buvo nepriimtina šokančiųjų elgesyje moraliniu,etiniu
požiūriu ?Ar galėjo būti didesnė merginos iniciatyva ,nei vyro?
Ar buvo tam tikrų moralinių draudimų,normų susikabinant vaikinui
su mergina (negalima arti prisiglausti,uždėti rankos ant liemens
ir pan.) ?Kaip elgdavosi su girtais, šokio metu rūkančiais,kepu-
rėtais ?

3. Koks būdavo šokančiųjų apavas?Gal merginos ir moterys šokdavo
basos,su kojinėmis , tam skirtomis šlepetėmis? Kuo apsiavę šokda-
vo vyrai ? Ar skyrėsi šokančiųjų apavas priklausomai nuo metų lai-
ko ?

4. Kuo apsiavusi šokdavo vestuvėse nuotaka,svočia,jaunoji,
piršlys ir kiti svarbesni vestuvių dalyviai?Ar kiti vestuvių da-
lyviai,nekviestieji svečiai šokdavo apsiavę šventiniu apavu,ar,
pavyzdžiui,basi,kaip eiliniuose šokiucose ?

5. Koks šiame krašte įprastas susikabinimas polkai,valsui ?

6. Ar šokdami laisvas rankas vyrai dėdavo sau ant juosmens,
už nugaras,merginos - laikydavosi už sijono ?

7. Ar ištekėjusios moterys eidavo į šokius ? Kaip būdavo gatviniuose, o kaip į vienkiemius išskirstytuose kaimuose ? Ar ištekėjusios moterys galėjo šokti su kitais vyrais ?

8. Gal buvo atskirų šokių, skirtų vaikino "irašymui" į bernus, šiam pirmakart atėjus į vakarėli ? Gal būta merginų šokių, žaidimų, kurių vaikinai naturejo matyti ?

II

Darbo ir kalendorinių švenčių apeigu šokiai, žaidimai

I. Ar buvo šokama (einami rateliai) pradedant arba baigiant sėją ? Kokia reikšmė buvo teikiama tiems šokiams ? Kas šokdavo ir kodėl ? (Jei pateikėjas prisimena, reikia pilnai aprašyti tokius šokius, neužmirštant paminėti visų aplinkybių, kaip jie gyvuodavo konkrečiuose darbo papročiuose, iki kokio laikotarpio, kokioje teritorijoje).

2. Kokie šokiai, rateliai buvo šokami per šienapjūtę ? Kas šokdavo ir kaip ? Ar populiarūs pasilinksminimų šokiai ir rateliai, kurį tekste minimas šieno pjovimas, dobilėlis ir pan., galėjo kažkada būti šokami tik per šienapjūtę ? Gal darbo proceso ar augalų vaizdavimas rateliuose, žaidimuose turėjo tam tikrą reikšmę ?

3. Kokius šokius ir žaidimus mėgdavo piemenys ? Ar per Sekmines, rytagones būdavo tik tam kartui skirtų šokių, žaidimų ? Gal imituodavo vestuvinius šokius ? (Jei pateikėjas prisimena, reikia pilnai aprašyti).

4. Gal buvo šokama per mėslavežio pabaigtuvės ? Tai buvo poriniai ar neporiniai šokiai ? Jei poriniai, tai kaip buvo pasirenkama ir pakviečiama pora ? Kokia skambėdavusi muzika - instrumentinė ar dainos ?

5. Ar buvo šokama pradedant rugiapjūtę, baigiant pjauti, pinant ievarą, išteikiant šeimininkams vainiką ? Gal tokiuose šokiuose ypatingas dėmesys buvo suteikiamas tam tikriems daiktams (paskutiniams pėdui - "bobai", trikojui, vainikui, lazda, juostai ir pan.) ? Ką tai reiškė ? Kas šokdavo tokius šokius (tik moterys, kartu su vyrais) ? Šokėjams dainuodavo ar grodavo ? Ar buvo teikiama reikšmė tokų šokų judesiams : rankų, daiktų kilnojimui, daiktų perdavimui iš rankų į rankas ir pan. ?

6. Koks buvo pirmas ir paskutinis rugiapjūtės pabaigtuvės pasilinksminimo šokis ? Kas pradėdavo pabaigtuvės šokius ? Gal būdavo šokdina, šeimininkė ar šeimininkas ? Kaip sudarydavo poras ? Kurie iš pabaigtuvės pasilinksminimo šokių būdavo tradiciniai tik rugiapjūtės pabaigtuvėms, o kurie bendri visiems pasilinksminimams ? (Jei pateikėjas prisimena, aprašyti tradicinius).

7. Gal buvo šokama per bulviakasi (darbo pertraukų metu ar patalkio vakaronėje) ?

8. Kokie šokiai (rateliai, žaidimai) buvo mėgstami prie lino darbų (per linarūtę, linamyni) ? Kas šokdavo (žaisdavo) ir kaip ? Ar buvo šokama, žaidžiama per darbo pertraukas, ar tik švenčiant pabaigtuvės ? Kur šokdavo ? Ar imituodavo tokiuose šokių, žaidimuose audimą ? Kokia reikšmė buvo suteikiama darbo proceso imitacijai ?

9. Ar buvo šokama per verpimo talkas (vakaravimo metu) ?

I0. Kokius šokius, kas ir kaip šokdavo per vakarones ? Kaip i jas susirinkdavo, kiek laiko trukdavo ? Iki kokio laikotarpio gyvavo vakaronių tradicija ? Kas šioje vietovėje vadinama "vakarone" - šokių, pasilinksminimo vakarėlis , ar vakaravimas ilgais rudens ir žiemos vakarais, bendrai dirbant įvairius smulkius rankų darbus?

II. Ar šitam krašte buvo šokama ir žaidžiama advento laikotarpiu? Kur susirinkdavo jaunimas ir kaip pradėdavo vakaronių žaidimus bei šokius ? Kokie buvo žaidžiančiųjų tarpusavio santykiai ? Kokią reikšmę jie teikė žaidimams? Kieno itakoje rinkdavosi pačią(-tį) gražiausią, geriausią ir pan.? Kokius žaidimus žaisdavo tik merginos, kokius - visi kartu? Ar buvo vestuvių momentus imituojančių žaidimų?

I2. Ar pirmą Kalėdų dieną jaunimas rengdavo pasilinksminimus; jei rengė - nuo kada ?

I3. Kaip vadindavo kalėdinio laikotarpio (XII.25 - I.6.) pasilinksminimus ir kaip jiems ruošdavosi ? Kaip pasirinkdavo poras jų metu ?

I4. Ar Kalėdų laikotarpiu žaidžiami žaidimai ir šokiai skyrėsi nuo adventinių ?

I5. Ar Kalėdų metu vaikščiodavo persirengėliai, (jei taip, tai ką vaizduodavo) surengdami vaidinimus su šokiais ? Kaip jie tada šokdavo, kokia muzika skambėdavusi ? Ar persirengėlių šokiai būdavo tik improvizaciniai, ar būta ir tradicinių, konkretesnių ? Kokie ? Kas paprastai vaidindavo persirengėlius ?

I6. Kaip sutikdavo persirengėlius, kas kartu šokdino, dalyvaudavo jų vaidinimuose ?

I7. Kiek laiko ir dienų trukdavo kalėdiniai pasilinksminimai ? Kokius šokius, žaidimus, mėgstamus ir kituose pasilinksminimuose , šokdavo Kalėdų laikotarpiu ?

I8. Ar kalėdinių vakaronių metu "išižiūrėjusios" poros vėliau apsivesdavo ?

I9. Ar žaisdami tuos žaidimus, kuriuose reikėdavo ką nors vaidinti, parinkdavo tam vaidmeniui gabesni, ar paskirdavo bet kuri ?

20. Kokia buvo tokijų žaidimų nuotaika : simbolikos nuojauta, santūrumas, ar tik pramoga, juokas ?

21. Ar Užgavenių persirengėliai šokdavo ir vaidindavo panašiai kaip Kalėdų persirengėliai ? Kuo jie skyrėsi ?

22. Ar šokdindavo "bergždenikes"(netekėjusias merginas) Užgavenių metu ? Kas, kaip ir kodėl jas šokdindavo ? Ar šokdindavo visas netekėjusias merginas , ar tik kai kurias (gal sulaukusias tam tikro amžiaus, paliktas vaikino ir t.t.) ?

23. Ar per Užgavėnes šokinėdavo aukštyn, trypdavo žemę laukuose? Jei taip, tai kas taip darydavo ir kodėl ?

24. Ar, švenčiant Užgavėnes, troboje ir kitur stengdavosi trunkiai šokti ? Gal vyrai trunksédavo suolais į grindis? Kodėl?

25. Kokius šokius šokdavo per Užgavėnes ir kur ?
26. Ar buvo paskutinis Užgavėnių šokis ?(Pvz. "Šambaras")
27. Ar gavėnios metu žaisdavo advento žaidimus ? Kokius ?
28. Ar šokdavo,pasitikdami pavasarį ? Gal pateikėjas prisimena šokius (ratelius),kuriuose minimi pavasarį atskrendantys paukščiai (pvz.:gegutė,kielė,pempė,garnys,blezdinga ir kt.),amžinai žaliuojančios augalai - kadugys ir anksčiausiai išsprogstantys augalai - žilvitės .Gal tokio turinio šokiai galėjo kažkada būti pavasario sustikimo šokiai ? Kas tokius šokius šokdavo,kada ir kaip ? Gal jie turėjo tam tikrą prasmę ?
29. Ar buvo šokama per Velykas ? Gal jauni vyrai,lankydami netekėjusias merginas,šokdavo jų namuose (kiemuose) ratelius,pvz."Grūselę" ?
30. Ar šokdavo prie sūpuoklių ? Kaip "šokdavo lenton" ?
31. Kokius šokius,ratelius šokdavo per Jurgines ? Kas šokdavo ir kaip ?
32. Ar vasarą,lankydami javus,šokdavo ratelius ? Kas šokdavo ir kokią tam teikdavo reikšmę ? Išvardinkite,kokie tai buvo rateliai?
33. Kaip šokdavo per Sekmines ? Kas susirinkdavo į piemenų pasilinksminimus ? Kokie buvo tradiciniai tik Sekminių šokiai,kokie-mégstami visose pramogose ?
34. Kokius šokius šokdavo per Jonines ? Kur šokdavo (prie namų, prie laužo,vandens) ? Kas šokdavo ir kaip ? Ar šokinėdavo per laužus ir kodėl ?Kaip šokdavo per laužą (susikibus rankomis poromis ar po vieną) ? Kokius šokius šokdavo tik per Jonines,kokius-ir kitų pasilinksminimų metu?
- III
- Šokiai vestuvinėse apeigose
- I.
1. Ar buvo vestuvėse tokius šokius,kuriuos turėdavo pradeti tik konkretūs asmenys - tėvai,svotai,krikštatėviai,jaunoji su jauniku, su tėvu,pabroliu,anyta,moša ? Kodėl būtent jie pradėdavo ?
2. Jeigu tokį šokį pradėdavo jaunoji ne su jauniku,ar suvesdavo juos vėliau į porą ? Kas ir kaip tai padarydavo ?
3. Kada tokie šokiai būdavo atliekami : piršlybų metu,sužieduotuviu,mergvakario metu,pradedant vestuvių iškilmes,išvažiuojant į jungtuves,grižus iš jungtuvių,išvežant jaunamartę į vyro namus per gaubtuves,per marčpietį ? Kokia tokius šokius reikšmė ?
4. Kokie tai buvo šokiai (kaip vadinosi,kokia muzika buvo grojama ar šokama,kaip šokdavo ?Jei pateikėjas prisimena,reikėtų pilnai aprašyti tokius šokius.
5. Kokie buvo šokami kiti šokiai (ar iš viso buvo šokama) piršlybų,sužadėtuvių,didvakario,mergvakario - vestuvių išvakarių metu?

Kas šokdavo ir kokių šokius?

6. Ar buvo šokiu, kuriuos šokdavo vestuvėse keliskart, svarbiausiais momentais?

7. Ar buvo šokama su kviesliu per didvakari? Jei taip, tai su kuo jis šokdavo (su pamergėm, jaunaja)? Kokie tai buvo šokiai? Gal "Noriu miego", "Sėjau rūtą"? Ar šokiai, šokami per didvakari jau nosios ir jaunikio namuose, turėjo tarpusavio ryšį?

8. Ar mergvakario metu jaunoji šokdavo su pamergėm, draugėm? Ar dalyvaudavo mergvakario šokių vyrai? Ar panašūs šokiai buvo šokami ir jaunimo namuose, vestuvių išvakarėse išleidžiant jaunikį?

9. Gal jaunoji galėdavo šokti tik iki jungtuvių, o vėliau vestuvėse nebešokdavo? Jei taip, tai kodėl?

10. Ar buvo vestuvėse šokiu, kurių metu erzindavo svetimą pulką? (piršli, kraitvežius), prašydavo dovanų? Kas taip šokdavo, ką erzin davio, iš ko prašydavo dovanų, pinigų, ir kaip tai vykdavo? Gal pateikėjas prisimena pavadinimą, muziką, šokimo būdą?

11. Ar buvo vaikščiojama aplink stalą? Kas eidavo (eilės tvarka), kokiaisiai vestuvių momentais? Kodėl? Ar buvo kartu dainuojama? Gal pateikėjas prisimena tą dainą?

12. Ar, sutinkant jaunikį, šokdavo skirtingu pulku vyrai, imituodami peštynes? Jei taip, tai kodėl ir kaip tai atrodydavo?

13. Ar buvo jaunikio sutiktuvį metu šokami šokiai, kurių metu reikėdavę "išpirkti" nuotaka, mokėti pinigus? Kas tokius šokius šokdavo? Ar tai buvo specialus šokiai, ar grodavo bet kokią muziką? Jei tai buvo konkretūs šokiai, reikėtų juos aprašyti.

14. Gal jaunikio namuose buvo šokdinama nuotaka, norint pažiūrėti ar ne "šluba"? Kas ją šokdindavo ir kaip? Kokia skambėdavo muzika?

15. Ar pirmaryčiais keliant jaunavedžius šokdavo triukšmingą jaunavedžių kėlimo šokį? Jei taip, tai kaip grodavo: tradiciniai instrumentais, ar kočėliais, keptuvėmis ir pan., kaip šokdavo?

16. Ar buvo šokiu, kurių metu jaunoji slėpdavosi po paklode, skara, pasikeisdavo rūbais su draugėmis, o kiti jos ieškodavo? Jei taip, tai kaip buvo šokama, kas ieškodavo, kodėl taip buvo daroma?

17. Ar jaunaji šokdavo viena, rato viduryje? Jei taip, tai kokių vestuvių momentu, kodėl? Koks tai buvo šokis?

18. Kokiuose šokių būtinai turėdavo dalyvauti piršlys? Su kuo jis šokdavo (su jaunaja, svočia, jaunosios motina, pamergėmis), kokiaisiai vestuvių momentais? Kaip šokdavo, kokia skambėdavo muzika?

19. Ar buvo šokama su jaunamartės įteiktomis dovanomis? Šokdavo po vieną ar poromis? Ar tai buvo improvizacinių, ar konkretūs šokiai

20. Gal buvo šokama, laikant rankose vestuvių pyragą - karvojų? Kas šokdavo, kaip ir kodėl?

21. Ar buvo šokdinamos pamergės, kad greičiau ištekėtų? Gal tada jos imituodavo nuotaką? Kaip tai buvo daroma? Gal buvo šokiu, skirtu nuotakos jaunesnei seserei (ją karūnavojant, "ištraukus iš po kašiko ir ji mindant kojomis šokant, po ištraukimo iš pasuolės, po pakilnoj-

mo, paskelbiant vyresne netekėjusis seserim, iš jos išperkant skrynią)

22. Kokius šokius (žaidimus) šokdavo vestuvėse vaikai, pagyvenę žmonės, nekviesti svečiai (pvz., "guogiai" Rytų Aukštaitijoje)?

23. Kokie pasilinksminimo šokiai ir žaidimai buvo mėgstami vestuvėse? Kas juos šokdavo? Kur? Kada?

24. Gal būta vestuvėse apeiginių žaidimų? Kokių?

25. Ar buvo tik vyrų, ar tik moterų šokamų vestuvinių šokių? Kokie tai šokiai?

26. Gal buvo specialių vestuvių pabaigos šokių? Kokių?

27. Iki kada gyvavo visi anksčiau išvardinti šokiai vestuvinėse apeigose? Kaip ir kodėl jie pasitraukė iš papročių? Kokiuose aplinkiniuose kaimuose jie dar buvo žinomi?

28. Kokius šokius šokdavo vestuvėse persirengėliai? Ar tai buvo konkretūs šokiai ar improvizaciniai? Kas būdavo persirengėliais? Ar persirengėliai vestuvėse turėjo ką nors bendro su kitų švenčių persirengėliais (Užgavėnių, Kalėdų, Sekminių)?

Vieną egzempliorių atsakymų į anketos klausimus siusti šiuo adresu:

232600 Vilnius,
Barboros Radvilaitės 8,
LLKC,
Choreografinio folkloro sektorius.

Anketą sudarė Dalia URBANAVIČIENĖ,

paruošė Eugenija VENSKAUSKAITĖ